

LÄRARHANDLEDNING

BACKA ON DRUGS

KICKTORSKEN

BACKA TEATER

LINDHOLMEN HISINGEN | WWW.BACKATEATER.SE | 031 708 71 00

Göteborgs Stadsteater

HEJ OCH VÄLKOMNA!

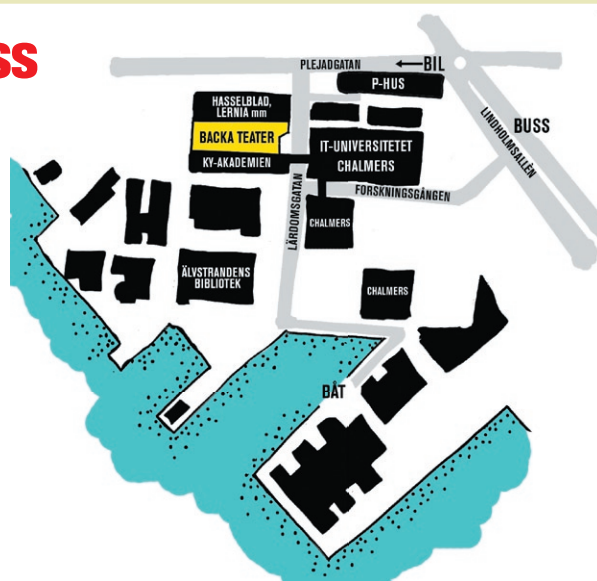
Identitet, kategoriseringar, makt och ansvar är högaktuell tematik. Sverigedemokraterna försöker rensa upp bland järnrören och Israel/Palestina-konflikten rasar som värst i samma stund som jag sitter här på Lindholmen och färdigställer arbetet med det material du håller i din hand. Min förhoppning är att du som är lärare skall kunna använda den här lärarhandledningen för att, tillsammans med dina elever, bråka med våra föreställningar om "vi" och "dom" som binära motpoler utan likheter och i ständig kamp mot varandra. Tänk om vi får vara både och? Om alla faktiskt fick vara med? Och – tänk! – om vi alla kunde dela ansvaret för alla de barn som växer upp i våldsamma och/eller missbrukarfamiljer. Alla föräldrar klarar inte att ta hand om sina barn. De barnen är ofta ensamma i världen, oavsett ursprung, historia eller identitet.

Vart femte barn i Sverige växer upp med en förälder som har ett riskabelt förhållande till droger och/eller narkotika. Det här spelåret kallar vi på Backa Teater för "Backa On Drugs". Därför att vi, precis som Alexander, aldrig får sluta berätta!

Välkommen!

Eva Gartinger *Informatör, Backa Teater*

Hitta till oss

Båt Älvsnabben, Älvsnabbare
Hållplats Lindholmsspiren
Buss 16, 30, 31, 99 mfl
Hållplats Lindholmen

LÄRARHANDLEDNING **KICKTORSKEN**

KICKTORSKEN

AV OCH MED ALEXANDER SALZBERGER

Premiär 24/11

KONSTNÄRLIGA RÄDGIVARE ANNA VNUK & GUNILLA JOHANSSON

BACKA TEATER

Göteborgs Stadsteater

IDENTITET

Att testa olika identiteter blir ett sätt för Alexander att försöka hitta sin plats i tillvaron. Han testat att vara kickers, fotbollsspelare, muslim, kristen, böj, och filosof. Ibland säger han att han är adopterad och att han hatar invandrare.

Men vad är egentligen en identitet?

Är det de likheter och skillnader du tycker dig ha med andra människor? Eller handlar det snarare om hur andra ser på dig? Är grupptillhörighet viktigt för er i klassen? Kanske är den trygghet som grupptillhörighet kan ge absolut nödvändig för att vi ska må bra? Vad händer med en människa som hamnar i ett "mellanförskap" och inte känner sig hemma i någon grupp?

Eller i några grupper, kanske vi ska säga. För visst är det så, att vi har inte en enda identitet. De flesta identifierar sig ju med många olika saker. Vilka identiteter har du? Och hur fastlåsta är dina identiteter egentligen?

Övning:

Var och en i klassrummet tänker, tyst för sig själva, ut en sak som de inte tyckte om när de var yngre, men som de gillar nu. (Ex. svarta oliver, fetaost, mörk choklad, hårdrock, poesi och att gå i skogen.) Och så en sak som de verkligen gillade när de var yngre, men som de inte gillar idag. (Ex. bilderböcker, dumlekolor, Amy Diamond eller Converse-skor.)

som de inte gillar idag. (Ex. bilderböcker, dumlekolor, Amy Diamond eller Converse-skor.)

Nu går vi varvet runt och berättar; När jag gick i femman gillade jag att lyssna på Darin, men det gör jag inte längre. Och när jag var liten så hatade jag sushi, men nu tycker jag att det är det godaste som finns! Vi värderar inte, utan nöjer oss med att bara konstatera att man ju faktiskt kan ändra sig.

Sedan ställer vi frågan; **varför är det okej att byta smakpreferenser när det gäller glass, musik, kläder, mat, filmer – men inte när det gäller sexuella preferenser eller kulturell identitet..?**

Att "komma ut" som homo- trans- eller bisexuell anses ofta vara detsamma som att göra ett statement om vem man verkligen är, innerst inne. Om hur man alltid har känt, och alltid kommer att känna, hela livet! Men – tänk om vi fick ändra oss lite då och då, utan att det behövde spela så stor roll. Om sexuellt begär fick vara lika omväxlande som vilken mat eller musik man för tillfället föredrar. Visst skulle det skapa nya sätt att se på sexuella identiteter?

Samtidigt kanske man inte kan välja vilka sexuella känslor man har. Lika lite som man kan välja att inte tycka om saltlakrits, älska höga höjder, bli lycklig av indiepop eller av att dansa.

När Alexander går i högstadiet är alla killarna livrädda för att någon ska tro att de är bögar. Varför då?

GENUS

När Alexander går i högstadiet funderar han också kring hur det skulle vara om han var en tjej. Om det skulle innebära andra spelregler än dem han har nu.

Övning:

Sätt upp fyra lappar på tavlan enligt följande, i två par;

INTE

KILLE

INTE

TJEJ

Be eleverna om förslag på vad man **INTE** får göra om man är en **KILLE** och vad man **INTE** får göra om man är en **TJEJ**. Ex. ”gråta”, ”rapa”, ”ha sex med killar”, etc. Skriv upp alla förslag på tavlan.

Ta nu bort inte-lapparna och **BYT PLATS** på de andra två. Vänta in elevernas reaktion. Vad var det som hände?! Är det så att killar och tjejer inte får vara som varandra?! Fyll gärna på listorna med fler ”regler” för vad killar och tjejer ”ska” göra! (tävla, vårda barn, tåla smärta osv).

Vad är nu detta? Jo, det här är de genusnormer som styr vår syn på vad som uppfattas som maskulint och feminint, manligt och kvinnligt. Kanske är klassen inte helt ense om vilka normer som råder, det är helt ok.

Nu kommer nästa steg:

Dessa normer finns. Det kan vi förhålla oss till på två sätt, antingen försvarar vi normerna med att de är naturliga och biologiska – essentiella. Vi bara **ÄR** olika. Eller, vilket kanske är mera troligt, särskilt med tanke på hur könsnormerna har förändrats över tid, så är normerna konstruerade, påhittade av människorna själva. (Jämför ex. manlighetsidealen nu och på 1700-talet).

VEM i all världen har i så fall bestämt att det är dessa regler som gäller?

Är det:

- Fredrik Reinfeldt?
- Regeringen?
- Kungen?
- Barack Obama?
- FN?
- Vi alla – tillsammans?

På 1960-talet skrev en filosof som hette Michel Foucault att vi alla hjälps åt att kontrollera varandras beteende så att det passar in i rådande normer. Överträdelser eller avvikelser korrigeras genom skämt, våld eller hot om våld. I värsta fall är bestraffningen döden. En annan filosof, som inspirerats av detta sätt att tänka, heter Judith Butler. Hon säger att det är nästan omöjligt att välja att gå emot de här normerna, därför att vi människor inte överlever om vi ständigt ska gå runt och känna oss utanför, konstiga eller obegripliga. Hur är det på er skola? I er klass? Går det att göra motstånd mot normerna, att sticka ut, att vara avvikande?

KOLLEKTIVA IDENTITETER

Den kollektiva identiteten ”svensk” blir väldigt påtaglig när det är fotbolls-VM eller melodifestival. Eller när det föds en kronprinsessa.

Men egentligen kan man säga att den nationella identifikationen är en föreställd gemenskap. Även om vi lever i ett så litet land som Sverige så kommer vi under vår livstid bara att träffa på en liten bråkdel av alla andra som bor i samma land som vi – och än mindre hinna utforska vad vi egentligen skulle kunna ha gemensamt. Det kan vara bra att ha i huvudet när vi fantiserar om att det skulle finnas någonting som är speciellt och gemensamt för människor som är födda i Sverige, av svenskfödda föräldrar. Och som andra människor då alltså skulle sakna, eller inte vara en del av. Hur vi konstruerar ”vi” och ”dom” är väl värt att syna i sömmarna!

Och vad skulle hända om vi slapp inordna oss i grupptillhörigheter som kvinnor, cyklist, öbor eller invandrare? Många av oss har ju släktingar i olika delar av världen, många har flyttat ifrån det land eller den stad eller det

landskap där de ursprungligen föddes. Om du är född i Luleå och har bott i Göteborg i 12 år – är du då norrlänning eller göteborgare? Om dina föräldrar är från Pakistan, medan du själv har bott i Alingsås sedan du var fyra månader – är du då svensk eller pakistanier? Kanske är du båda delarna? Eller ingetdera – eftersom du precis har flyttat till Majorna!

Och alla tonåringar är väl inte likadana? Men kanske heller inte helt olika varandra?

Övning:

Dela in klassen i par, gärna lite otippade konstellationer. Be eleverna göra två spalter på ett A4; en lista över saker som skiljer dem åt och en lista över saker som de har gemensamt. Diskutera i klassen; blev det som vi trodde?

Fast ibland kan det förstås vara bra att ta fasta på sin kollektiva identitet. Man kan skapa förändring om man är många som hjälps åt att arbeta för samma sak, och många gånger behöver vi nog styrkan som kan finnas i att träffa andra som jag kan identifiera mig med.

Det kan vara skönt att gå med i en facebookgrupp där alla älskar Håkan Hellström. Bara vi håller i minnet att det inte behöver betyda att vi måste tycka illa om personer som för tillfället föredrar någon annan musik.

ETNICITET, KULTURELL IDENTITET OCH RELIGION

Så här skriver Johansson och Hammarén i sin bok *Identitet – vilka är du?*:

”Ibland talar man om etniska konflikter. Forskningen visar dock att etnicitet sällan varit orsak till dessa konflikter. I stället handlar konflikterna oftast om fördelning av politiska eller ekonomiska resurser, om makt helt enkelt. Vissa grupper har inget politiskt inflytande, andra nekas självbestämmande eller erkänns inte som grupp överhuvudtaget. För att få makt är de beredda till våld.”

Etnicitet handlar om att höra till en grupp människor som antas ha samma värderingar, språk, hudfärg eller religion. Men det är inte alls säkert att du känner dig

särskilt lik de människor som kommer från samma land som du. Eller så gör du det. Det viktigaste är – återigen – att vi inte inbillar oss att alla skåningar, iranier, engelsmän, kristna eller buddhister är likadana!

I föreställningen "Kicktorsken" berättar Alexander om hur han testat olika religioner för att se om han kan hitta rätt i livet. Så småningom märker han att de flesta religioner egentligen är ganska lika varandra.

Övning:

Jämför de olika världsreligionerna. Vilka gemensamma nämnare hittar ni?

ATT VARA BARN TILL MISSBRUKARE

Alexander växer upp i en missbrukarfamilj. Det är han tyvärr inte ensam om. Folkhälsoinstitutet beräknar att vart femte barn lever med en vuxen som har ett riskabelt förhållande till alkohol och/eller narkotika.

Att tvingas vara stor när man egentligen borde få vara liten kan vara mycket svårt. Det finns barn och tonåringar som oroar sig, tröstar, håller om, ringer ambulans eller taxi till akuten, lånar ut pengar på obestämd tid, torkar upp kräks och avföring, lagar mat, tvättar av och bäddar ner och, ofta, ljuger och skyddar den missbrukande på alla sätt som finns. Det finns barn som tar hand om sina föräldrar, varje dag, för att få livet att fungera. Är det ok?

OBS! Att ta sig ur ett medberoende kan vara svårt. Dels kan det kännas som om du sviker, som om den missbrukande inte har någon annan i hela världen. Men något som kan vara ännu svårare är att det ju faktiskt kan kännas bra att få känna sig akut behövd av någon. Det kan kännas som att din självkänsla stärks av att du hjälper någon som inte klarar sig på egen hand. Frågan är bara vad du får betala i mått av tid, kraft, pengar, betyg, energi och vänskapsrelationer? Hur mycket ansvar får du egentligen ta – och vad får du betala? Frågan är om det är värt priset...?!

Hit kan du vända dig om du tänker att du på något sätt blivit medberoende till någon, en förälder eller släkting – eller till en kompis:

www.bonavia.se

Bra sida för dig som behöver känna att du inte är ensam!

www.maskrosbarn.org

På maskrosbarn.se kan du chatta anonymt med unga människor som själva vuxit upp med missbrukande och/eller psykiskt sjuka föräldrar. Maskrosbarn anordnar också lägerverksamhet för ungdomar från 14 år. Adda på maskrosbarnorg@hotmail.com Det går också att ringa på tel.nr 0735-444023

I Sverige är det förbjudet att slå barn. Alexander vet det, och han funderar ibland på att ringa till BRIS, Barnens Rätt I Samhället. Men han låter bli, för att han vill vara lojal mot sina föräldrar. Men hur är det – är det ett barns ansvar att ta hand om sina föräldrar? Borde det inte vara tvärtom?

Det kan förstås kännas konstigt att ringa till Bris, men det är viktigt att du får hjälp om någon slår dig. Berätta för en vuxen, det kan vara en kompis förälder, en lärare, kuratorn eller en ridlärare. Det kan vara jätteskönt att prata med sina kompisar, men oftast räcker inte det. En vuxen kan ta ansvar och hjälpa dig. Numret till BRIS är 116 111. Öppettiderna finns på www.bris.se. Bris betalar samtalet, du får vara anonym om du vill och det syns inte på telefonräkningen att du ringt dit.

Man gissar att ungefär 200 000 barn i Sverige upplevt våld av eller mot någon närstående. Men det är svårt att definiera något som vi har så många språkliga omskrivningar för. Är det misshandel att "smiska" eller "daska" ett barn i uppfostringssyfte?

Sverige var faktiskt först i världen med att förbjuda barnaga, 1979, och sedan dess har några länder följt efter och skrivit liknande lagar. Men fortfarande blir ca 80% av världens barn slagna av sina föräldrar, lärare eller av andra vuxna. FN arbetar för att det överallt ska bli olagligt att misshandla barn, men det är långt kvar till målet. Av jordens 194 länder är det bara 32 som totalförbjuder misshandel av barn. (Källa: Rädda Barnen)

Den 23 mars i år presenterade Barnombudsmannen en helt ny analys för regeringen. Man har pratat med barn och ungdomar som upplevt våld i nära relationer och kommit fram till en rad förändringar som behöver göras för att dessa barn ska få sina rättigheter tillgodosedda.

Övning:

Har eleverna tillgång till datorer?

Gå tillsammans in på Barnombudsmannens hemsida och undersök vad de kommit fram till!

Andra bra hemsidor är Barnombudsmannen, Barnperspektivet och Rädda Barnen.

BRIS har också en folder som går att ladda ner som pdf. Den heter *"En hjälp till dig som anar att ett barn far illa"*

DROGER

Alexander växer upp med missbruk och våld. Han får höra att han är ett misstag, att hans mamma ångrar att hon fött honom, han får ta emot slag och förnedring. När han sedan får andra problem i livet så hanterar han dem precis på samma sätt själv; genom droger och våld.

Men vad är egentligen en drog? Vilka droger finns?

Alkohol, narkotika och psykofarmaka. Finns det mer? Är alkohol förresten en drog? Mediciner? Nikotin? Koffein?

Gör en lista på tavlan. Tyvärr (!) kan eleverna förmodligen namnen på fler droger och substanser än vi vuxna. Välkomna de diskussioner som uppstår. Vilka kriterier och definitioner har eleverna? Skiljer de sig åt eller är alla överens?

Vilken social kontext har olika droganvändanden? Vad är accepterat? Vad är kanske nödvändigt i vissa kretsar, för att få vara en del av gemenskapen? Vad får man absolut inte göra i de sammanhang där just ni rör er? Droganvändande är till stor del en fråga om normer.

Varför är det exempelvis så laddat att inte dricka? Bara genom att inte delta så blir min blotta närvaro ett ifrågasättande. Om ALLA är med i gemenskapen så fungerar den, om någon ställer sig utanför så börjar kanske gemenskapen krackelera?

Varför drogar Alexander? Varför drogar människor över huvud taget?

Gör ännu en lista på tavlan.

Exempel kan vara; Smärtlindring. Hunger. Ångestlindring. Sociala spärrar. Våga mera. Ta en paus. Bara vara, här och nu. Slippa prestera. Få vara ifred. Känna gemenskap. Söka kickar. Gå ner i vikt. Sova. Fylla tomrummet. Fly från verkligheten. Slippa ta ansvar.

Diskutera: Vad är det vi flyr ifrån? Vad är det vi längtar efter?

ANSVAR – FÖR OSS SJÄLVA OCH FÖR (VAR)ANDRA

Inom psykoanalysen talar man ibland om vårt behov av regression. Har vi ett sådant behov; av att få vara barnsligt ansvarslösa och slippa ta ansvar för våra val och handlingar?

Läs nedanstående utdrag högt i klassrummet. Diskutera sedan; kan vi hållas ansvariga för saker vi gör under påverkan av droger? I vilken utsträckning?

Jag börjar med att ge mannen en hoppspark i bröstet. Sedan är cirkusen igång. Vi, ett gäng 14-åringar miss-handlar mannen grundligt, alla hakar på, som en flock vilddjur matar vi in det ena slaget efter det andra. Till slut ligger mannen ner, blödandes, och någon skriker att det är knas och att vi måste dra. Det går fort och vi drar i chockartad panik från platsen. Veckan efter besökte jag biblioteket i centrum varje dag, men inte för att låna böcker utan för att läsa alla tidningar, i hopp om att inte få reda på vad som hade hänt med mannen. Var han död? Levde han? Hade han fru och barn? Jag visste ingenting om honom. Och än idag vet jag ingenting om honom.

Är Alexanders mamma ansvarig för det hon säger när hon har druckit och tagit mediciner? Är styvpappan ansvarig för sina slag?

Baksmällan

Missbruk kostar inte bara för oss själva och våra anhöriga . Hela vårt samhälle får betala – och i slutändan vi själva. Följande text är hämtad ur tidskriften ”Modern Psykologi” nr 3/2012:

Och här är priset för berusningen:

Alkohol

Hur mycket dricker vi?

9,2 liter ren sprit per person och år.

Så många dricker för mycket: 1 000 000 personer

Så många har ett missbruk: 780 000 personer

Så många är beroende: 330 000 personer

Alkoholrelaterade dödsfall per år: 6000

Fylleslagsmål: Alkohol är inblandad i 80% av alla allvarliga våldsbrott. 40% av alla brottsoffer är påverkade av alkohol. Du har 25 gånger större risk att hamna i bråk eller vara med om en olycka med 1 promille i blodet. Och 80 gånger större risk att hamna i bråk eller vara med om en olycka med 1,5 promille i blodet.

Berusningsnivå: Om en person som väger 75 kilo dricker sex stora starköl så är han eller hon snabbt uppe i en berusningsnivå på 2 promille.

Risker med alkohol:

Magproblem

Cancer i munhåla, svalg, struphuvud och matstrupe

Bröstcancer

Minskad fruktsamhet

Nedbrytning av musklerna

Koncentrationssvårigheter

Sämre minne

Demens

Infektioner

Sämre leverfunktion

Levercancer, skrumplever

Högt blodtryck

Hjärtsvikt

Ångest

Depression

Sömnrubbingar

Själv mord

Narkotika.

Prövat narkotika någon gång: 700 000 personer.

Missbrukare i Sverige, osäkra uppgifter: 26 000-30 000.

Vanligaste drogerna: Cannabis, ecstasy, amfetamin.

Risker med cannabis:

Ångest

Panik och paranoia

Sämre minne

Sämre uppmärksamhet

Större risk för olyckor

Psykos

Sämre lungfunktion

Risker med ecstasy:

Olycksrisk

Aggressivitet

Sömnsvårigheter

Ångest

Psykos

Värmeslag med påverkan på njurar, medvetande, blodomloppet

Vattenförgiftning som kan leda till dödsfall

Skador i hjärnans celler

Risker med amfetamin, kokain, crack:

Kollaps och i värsta fall död

Oregelbunden hjärtverksamhet

Sämre koordination

Kollaps

Utbrändhet

Viktförlust

Vitaminbrist, undernäring

Balansrubbingar

Rastlöshet

Sömlöshet

Delirium

Hallucinationer

Hål i nässkiljeväggen

Källa: (Modern Psykologi 3/2012) Vårdguiden, Alna, CAN, Rådgivningsbyrån i narkotikafrågor, Göteborgs universitet, riksdagen, Statens folkhälsoinstitut. Siffrorna gäller Sverige.

För vidare fördjupning:

Filmer

Requiem for a dream

Jag vill inte leva detta livet. (Om GHB)

TV-serien "The Wire"

Böcker

Om Identiteter

Identitet – vilka är du? Thomas Johansson och Nils Hammarén

Om droger, beroenden och medberoenden:

Mia Törnblom, *Så dumt!*

Lo Kauppi, *Bergsprängardottern som exploderade*

Åsa Linderborg, *Mig äger ingen*

Sofia Rapp Johansson *Tills skulderbladen blivit vingar*

(Obs! Innehåller extremt starka beskrivningar av sexuella övergrepp mot barn.)

Temanummer om droger: *Modern Psykologi*. Nr 3/2012

Tonårsparlören 2012

utgiven av Statens Folkhälsoinstitut. Går att beställa, lyssna på eller ladda ner gratis på www.tonarsparloren.se Finns också att hämta på exempelvis Systembolaget.

Hemsidor:

www.vartfemtebarn.se Handlar om alla de barn som lever med föräldrar med riskabel narkotika- eller alkoholkonsumtion.

www.bonavia.se För barn och ungdomar som lever i familjer där det förekommer missbruk.

www.maskrosbarn.org Maskrosbarn är en ideell förening som stödjer ungdomar som har föräldrar som missbrukar och eller är psykiskt sjuka.

www.drogportalen.se Ett samarbete mellan ett stort antal organisationer och myndigheter med fakta och nyheter om droger.

www.drugsmart.com vänder sig främst till ungdomar med fakta om droger

www.bris.se BRIS – för dig som är ung (för dig upp till 18 år): 116 111.
Öppet mån-fre kl 15-21, lör-sön kl 15-18

www.al-anon.se Al-Anon (för anhöriga och vänner till alkoholister)
kontakttelefon: 070-610 96 61. Öppet: tis kl 19-21, övrig tid telefonsvarare med möjlighet att lämna meddelande. Se även:

www.aa.se AA, Anonyma alkoholisters jourtelefon: 08-720 38 42.
Öppet alla dagar kl 11-13 och 18-20.

www.simon.org.se Svenskar och Invandrare mot narkotika. En resurs i kampen mot droger och en bro mellan invandrare, flyktingar och det svenska samhället. Har lokalföreningar i hela landet.

www.can.se Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
Fakta om droger och en biblioteksdatabas.

www.sportfront.se Stiftelse som arbetar aktivt mot droger, våld och rasism.

Övrigt:

Barnteamet Bruno

Göteborgs stads stöd till barn och ungdomar med missbrukande föräldrar.
Vasaplatsen 3, telefon 031-367 92 50.